

ELIMU
NA MWANDISHI
WETU
DIRA 2050

Wanawake wakataa kupewa 'lifti', usawa kijinsia uwe taa kuiongoza nchi

• Yajayo kila kitu ni 50/50 wasisikie vifo vya wazazi

KATIKA kongamano la kutoa maoni ya kuanadaa dira ya maendeleo ya taifa 2050, wanawake kwa sauti moja, wanasema hawako tayari kupewa 'lifti' au kuwekwa pembeni kwenye masuala ya maendeleo ya nchi kama ilivyo-tokea kwenye dira 2025 inayomalizika.

Wakirejea takwimu za sensa ya mwaka 2022 kuwa idadi yao ni zaidi ya asilimia 51 au nusu ya Watanzania, wanataka usawa wa kijinsia uwe taa inayoliongoza taifa dira mpya 2050.

Wanataka usawa uonekane katika kila sekta kuanzia uchumi, jamii, siasa, uongozi, umiliki rasilimali na popote yanapofanyika maamuzi.

Wanataka ifikapo 2050 nafasi zote za uongozi na maamuzi ziwe na uwakilishi wa 50/50, anasema Anna Kulaya Mratibu wa Shirika la Wanawake katika Sheria na Maendeleo Afrika (WiLDAF), anayewasilisha maoni ya wanawake.

Anayasema kwenye kongamano la kitaifa la wanawake kuchangia maoni ya dira ya taifa 2050, akisema wakati umefika wa kurekebisha upungufu wa dira inayopita iliyokuwa na mapengo mengi ya kukosekana usawa kijinsia yaliyorudisha nyuma na kuumiza zaidi wanawake na makundi ya wanyonge.

Kongamano hilo likiandalwa na Mfuko wa Udamini wa Wanawake (WFT), Mtandao wa Jinsia Tanzania (TGNP) na WiLDAF pamoja na wadau wengine, likifanyika Dar es Salaam, mwishoni mwa wiki, kutoa moani kwa Tume ya Mipango na Uratibu wa Dira ya Taifa 2050.

Kadhalika wanawake wanataka dira mpya itakayokomeshwa vifo vinavyohusiana na uzazi na kwamba mwanamke anayezaa nguvu kazi, wapigakura, walipa kodi na viongozi asipoteze maisha kwa sababu yoyote ile na pia mtoto anayezaliwa aishi.

Ni katika eneo la afya Anna anaposema, "Tunajua wanawake ndio wazazi wanaoleta nguvu kazi ya taifa na ili taifa liendeleo linahitaji watu, tunataka dira ya 2050 kusiwe na kifo hata kimoja kwa sababu yoyote ile."

Wanataka huduma za afya za msingi kwa kila mtu kwa ubora tena zinazopatikana kwa ubora na gharama nafuu, huku kila Mtanzania akimudu bima ya afya yenye ubora kuendana na hali ya maisha. Aidha, Anna anasema

Wakurugenzi TGNP, Lilian Liundi na Rose Marando wa Mfuko wa Kuwezesha Wanawake (aliyesimama), wakishiriki kongamano la wanawake na maoni ya dira 2050. **PICHA: MWANDISHI WETU**

wanawake wanataka kusiwe na mtoto anayekufa kutokana na ukosefu wa huduma ya afya, lishe bora na ulinzi dhidi ya ukatili na udhalilishaji.

Pamoja na hayo vitendo vyote vya ukatili pamoja na rushwa ya ngono, udhalilishaji kijinsia, kiuchumi na kimwili vinavyokwamisha wanawake viwe historia ndani ya dira 2050.

MAISHA BORA

Akizungumzia kuishi kwa viwango anasema wanataka kuwa na maisha bora na mazuri ifikapo 2050 tena kusiwe na kaya isiyo na chakula chenye bora na kusiwe na Mtanzania mwenye ukosefu wa chakula bora na cha kutosha.

Kadhalika kwenye elimu wanataka ijenge misingi ya uwajibikaji kulinda rasilimali za nchi na kukomesha wizi, ubadhirifu wa mali za umma.

Pia, elimu iwawezeshe wanawake kusoma kuelimika na kuwa majasiri kudai na kutetea haki zao, kutumia vipaji na kujisimamia kama raia huru na kusiwe na ubaguzi wowote wa kijinsia.

Aidha, wanawake wanataka taulo za kike zipatikane kwa kila binti shuleni, tena shule ziwe salama na bora kwa mwanafunzi yeyote kuanzia msingi hadi vyuo elimu ya juu.

Kwa upande wa ndoa zisizokubalika utotoni, wanawake wanataka kusiwe na kuolewa chini ya miaka 18 na hukumu ya mahakama ya kurekebisha sheria ya ndoa itekelezwe lakini pia mimba za utotoni zisizisike popote.

Wanawake wana maoni sekta ya maji wakisema 2050 kila kaya iwe na maji safi na salama, tena taifa kwa gharama yoyote lilinde vyanzo vyote vya maji popote vilipo.

UMASKINI USISIKIKE

Akiwasilisha maoni eneo hili mratibu WILDAF anasema: "Tanzania ina rasilimali nyingi mno zitumike kwa umakini na uwajibikaji kwa kuzingatia usawa kijinsia, umaskini na ufukara viwe historia. Wanawake tunadai ifikapo 2050 utajiri wa Tanzania utumike kwa manufaa ya kila mmoja wanawake kwa wanaume."

Aidha, wanataka uwekezaji kwenye vipaumbele vya taifa uondoe pengo la ajira, ujira kiduchu na umaskini unaonekana kwa wanawake, ukivikwa sura ya mwanamke wa kijijini asiye na chakula bora, hamiliki ardhi, mwenye maisha duni, anayekandamizwa na mfumo dume, anayeumizwa na ukatili wa kijinsia, rushwa ya ngono, asiye na barabara bora na zaidi hana mtaji

wa kuanzisha biashara.

AMANI UTULIVU

Ujumbe wao ukawa huu: "Hatuwezi kuwa na Tanzania yenye amani na utulivu kama wanawake, wasichana, watoto, wenye mahitaji, wanaoishi na ulemavu wananyanyaswa na kudhalilishwa kimwili, kingono, kisaikolojia na kiuchumi."

Wakataka vyombo vya dola vinavyosimamia ulinzi viwajibike kwa raia wote kuanzia kwenye kaya, jamii, shuleni na kazini kukomesha ukatili na udhalilishaji na kwamba ukatili wa aina yoyote kwa wanawake, watoto na watoto wa kiume utokomezwe.

Ifikapo 2050 wanawake wanataka kusisikike taarifa za vifo vya wenyewe ualbino, kuuza viungo vyao, watoto wenye ulemavu kufungiwa ndani, wanawake wazee kuuliwa kwa madai ya uchawi na pia watoto kunajisiwa.

USHINDANI KIUCHUMI

Wanawake wanaweza tume ya dira kuwa vikwazo vya kiuchumi pamoja na mabadiliko ya tabianchi vimeongeza mzigo wa umaskini kwa wanawake.

Wanataka ifikapo 2050, mfumo wa uchumi uwe jumuiishi na kuendeshwa na sera na sheria zinazowanufaisha wanawake,

watumie fursa za kibiashara, uwekezaji, huduma za fedha na matumizi ya teknolojia yenye tija.

Wanadai uwekezaji kwenye maeneo yanayotoa ajira kwa wanawake, kama kilimo, afya, elimu lakini pia sekta za kipaumbele kukuza uchumi kama migodi, utalii, barabara na ujenzi ziwe na mikakati mahususi ya kupanua ushiriki wa wanawake kwenye ajira.

Akichambua mapengo ya dira inayomalizika, Mkurugenzi wa TGNP, Lilian Liundi, anasema ilikuwa na upungufu mkubwa na haikuzingatia masuala ya usawa wa kijinsia na kwamba ni lazima usawa uzingatiwe ili kila kinachotekelezwa kinufaishe kila Mtanzania.

Anatolea mfano suala la kuwa na Tanzania yenye amani na utulivu, kwamba halina mantiki kama wanawake na wasichana na makundi ya wanyonge wanateseka na ukatili wa kijinsia.

Akizungumzia vipengele vya maendeleo endelevu, maadili mema, uadilifu na kuthamini utawala wa kisheria na kupinga rushwa, anasema kulikuwa na udhaifu na kukosekana uwajibikaji wa kujali masuala ya kijinsia.

"Suala la rushwa halikupambanua rushwa ya ngono ambayo ni gonjwa linalotafuna taifa ipo kila mahali. Ili kuchota maji unatoa rushwa ya ngono kwa sababu yanauzwa au kwenye kuni ni lazima uote ngono ili uingie msituni kupata kuni ni tatizo."

Akichambua kipengele cha elimu na kuwa na jamii iliyoelimika, inayojifunza zaidi na kuwa na taifa lenye fikra na ujasiri linaloishi kwenye dunia yenye ushindani, anasema dira inayomalizika haikuakisi uhalisia wa maono hayo kwa sababu ya kukosekana usawa kijinsia.

"Unapozungumzia ushindani, hivi mwanamke au msichana unashindaje umebeba ukatili kijinsia, unafanyakazi zisizolipwa, huna ardhi wala hupati mkopo unategemea kausha damu na vijisenti vichache vya mkopo wa asilimia 10 wa halmashauri.

Tujiulize unashindanaje?" anahoji Lilian Anakumbusha kuwa taifa haliwezi kuwa na maendeleo endelevu iwapo nusu wa raia wake ambao ni wanawake wameachwa kwenye kupanga na kutekeleza miradi ya maendeleo.